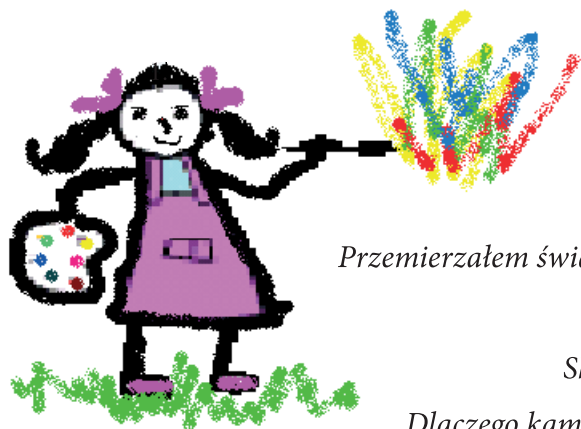

„WIĘC CHODŹ, POMALUJ MÓJ ŚWIAT”

Bogumiła Ogrodowczyk

*Przemierzałem świat w poszukiwaniu wyjaśnień zjawisk,
których nie rozumiałem.*

Skąd brały się muszle na szczytach gór?

*Dlaczego kamień rzucony na wodę tworzy okręgi fal
i dlaczego ptak utrzymuje się w powietrzu?*

Te pytania wypełniały moje myśli przez całe życie.

Leonardo da Vinci

Mały twórca

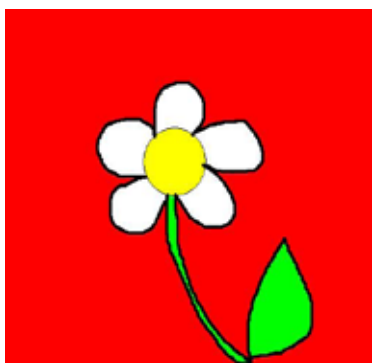
Pierwszy etap nauczania w szkole to najlepszy czas na rozpoznawanie i uaktywnianie wśród dzieci odkrywania nowych przedmiotów, faktów, łączenie, tworzenie rzeczy, które często nie istnieją w rzeczywistości. To najlepszy moment rozwijania myślenia twórczego zwanego przez psychologów myśleniem dywergencyjnym, w zakresie którego tworzymy z dziećmi analogie proste, identyfikujące się z danym zjawiskiem, oraz symboliczne, odzwierciedlające uczucia, nastrój, wrażenia. Dziecko wyobraża sobie, że jest wodą, mgłą czy ogniem, wyobraża sobie także, że jest zimno, ciemno, i tworzy swoimi rękoma wspaniałe dzieła plastyczne oraz literackie. Bawi się słowem jak pospolitą zabawką. Ciekawym doznaniem dla dzieci jest układanie analogii obrazowo-wizualnej, dzięki której dzieci tworzą skojarzenia, uzasadniają je i potrafią utożsamiać się

z nimi poprzez obraz czy tekst. Oto przykład twórczości dzieci w powiązaniu z różnymi edukacjami w kształceniu zintegrowanym.

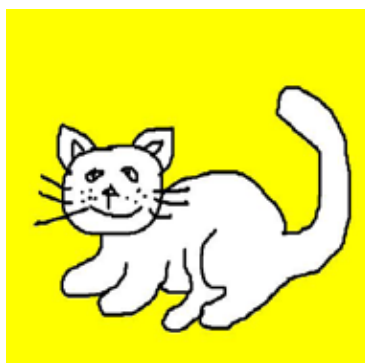
Na zajęciach edukacji przyrodniczej dzieci otrzymały dwa obrazki. Jeden przedstawiał kwiatek, drugi kotka. Pomimo że obrazki były tematycznie różne, to jednak dawały dzieciom wiele możliwości tworzenia. Dzieci miały za zadanie złączenie tych rysunków w jeden obiekt, który dzieci przez chwilę sobie wyobrażały, a który potem wyraziły na papierze. Z połączenia obrazów powstał wspaniały i niepowtarzalny obraz pt. „Kotokwiat”.

Pracując z dzieckiem nad rozwojem jego wyobraźni, musimy pamiętać, że mózg myśli obrazami, dlatego dziecko uczy się, obserwując i rysując, a potem pisząc. Na zajęciach z edukacji polonistycznej dzieci

kwiat

kot

Kasia kl. I – „Kototwiat”

otrzymały kolejne zadanie związane z „Kotokwiatem”, a mianowicie wspólne opowiadanie na jego temat. Siedziały w dużym kręgu i patrząc na stworzone przez siebie obrazy, opowiadały:

- Dziecko 1: Mały szary kotek wybrał się na spacer do parku.
 Dziecko 2: Idzie, idzie sobie ścieżką i rozgląda się.
 Dziecko 3: Nagle zobaczył kwiatka, powąchał go i uśmiechnął się.
 Dziecko 4: Mały szary kotek zamienił się w „Kotokwiata”.
 Dziecko 5: Wyrosły mu na uszach płatki.
 Dziecko 6: Na ogonie ma zielone liście.
 Dziecko 7: Pazurki zamieniły się w kolorowe kwiatki.
 Dziecko 8: Ale ten kotek to cudak!

Natomiast na edukacji matematycznej dzieci układały twórcze zadania o „Kotokwiatku”, liczyły wąsy, liście, płatki, wyruszały z nowym przyjacielem w świat rozwiązywania ciekawych zadań. Edukacja muzyczna i ruchowa sprawiła im jeszcze większą radość. Dzieci użyły instrumentów muzycznych i zrytmizowały

tekst ułożonego opowiadania. Płasały, tworzyły formy ruchowo-przestrzenne, a przede wszystkim były pogodne, radosne i chętne do dalszej zabawy oraz pracy. Nawet nieśmiali i niechętni uczniowie otworzyli się, bo mieli poczucie bezpieczeństwa i wiedzieli, że każdy ich pomysł będzie doceniony. Pamiętajmy, że to muzyka i ruch mają nieograniczone możliwości kształtowania osobowości człowieka.

Już Einstein powiedział, że *wyobraźnia jest ważniejsza od wiedzy*, dlatego jest niezbędna w życiu i od najmłodszych lat powinna być kształcona oraz rozwijana na każdym etapie edukacyjnym, w obrębie każdej jednostki lekcyjnej.

Małe ręce tworzą wielkie dzieła

Wiek wczesnoszkolny to wiek intensywnego rozwoju wyobraźni, fantazji, zabaw twórczych, zadawania pytań, poszukiwań i pomysłowości. Aby dziecko chciało współpracować z nauczycielem, musi wyraźnie słyszeć od niego komunikaty: jestem z Tobą, dziękuję, że spróbowałeś, podoba mi się, jak pracujesz, praca z Tobą jest dla mnie przyjemnością.

Dziecko, aby poczuło więź z otaczającym go światem, musi mieć, jak każdy człowiek, wysokie poczucie własnej wartości i wiedzieć, że ma prawo do własnego widzenia i odczuwania świata. Aktywność jest podstawową właściwością każdej żywej istoty. Szczególnie dziecko w tak młodym wieku ma naturalną potrzebę wyrażania sobie samemu i innym, co myśli i co czuje. R. Gloton i C. Clero uważają, że *po to, by dziecko mogło wyzwolić swój wewnętrzny świat i posługiwać się własnymi mu sposobami ekspresji (...), trzeba uszanować jego spontaniczność, czuć nad tym, by unikać wszystkiego, co może pociągać za sobą zahamowania ekspresji.*

Jedną z najprzyjemniejszych i najchętniej podejmowanych form aktywności jest działalność plastyczna, gdyż na długo pozostawia efekt w postaci obrazu, czegoś, co widać, co można wziąć do ręki, pokazać, zademonstrować i podarować. Twórczość plastyczna, podobnie jak zabawa, stanowi w wieku wczesnoszkolnym podstawowy element rozwoju i jest jedną z form aktywności dziecka, dostarcza przeżyć i jest źródłem wartości estetycznych. Rysunki ukazują świat wyobraźni, pragnień i emocji. Czasami nieudolne i prymitywne prace urzekają śmiałością i swobodą. Ważny jest efekt działania, lecz najważniejszy jest sam akt tworzenia, pozwalający dziecku uzewnętrznić swoje emocje. Celowo i z powagą traktowana przez nauczycieli edukacja plastyczna może zainspirować do tworzenia przez dzieci niecodziennych dzieł na zajęciach z każdej edukacji.

Inspirującą, wspomagającą wyobraźnię i rozwój mowy zabawą, dzięki której dziecko może przenieść się w przeszłość lub przyszłość, jest zabawa „W krainie fantazji”. Nauczyciel podpowiada, że aby się tam przenieść, trzeba uruchomić swoją wyobraźnię. Można wtedy zobaczyć siebie, kim tam się jest, co się tam robi i jak się tam czuje. Dzieci opowiadają o swojej krainie fantazji, przedstawiają to wierszem oraz wyrażają swoje emocje w formie plastycznej i w zabawie ruchowej.

Źródłem wypowiedzi twórczej dziecka może być indywidualne przeżycie, jego działalność, doświadczenie lub inspiracja nauczyciela. Ogromną wartość stanowi pisanie tekstów swobodnych, pozwalających nauczycielowi na bliższe poznanie i zrozumienie dziecka.

Oto jeden z przykładów powiązania twórczości plastycznej dziecka, zainspirowanego własną pracą

plastyczną pt. „Motyle”, z tworzeniem dzieła literackiego (wiersza).

Karolina kl. II – „Motyle”

Motylandia

A w tej niezemskiej Krainie, nazywanej Motylandią
byłam motylem o kolorowych skrzydłach.
Wirowałam niby ptak po niebieskich chmurkach,
a obok mnie tańczyły moje koleżanki motylki.
Było nas tak wiele, tak wiele.
Śpiewaliśmy wesołe piosenki,
tańczyliśmy dopóki nie nadszedł deszcz
i zmoczył nasze kolorowe skrzydełka.
Płakałyśmy i roztapiałyśmy się,
aż w końcu nas nie było.
Może ktoś nas znowu pomaluje?

Karolina kl. II

Patrznie przez różowe okulary

Burton Whitea, amerykański autor wielu książek o rozwoju i wychowaniu, powiedział, że *jedno dziecko na dziesięcioro wychowane jest w atmosferze sprzyjającej maksymalnemu rozwojowi wrodzonych zdolności.*

Rozpatrując te słowa, możemy jednoznacznie powiedzieć, że w naszych szkołach rozpoczynają naukę bardzo różne dzieci: takie, które dobrze liczą i rozwiązują zadania oraz pięknie rysują, ale i takie, dla których dwa dodać dwa stanowi wielki problem i które nigdy nie trzymały pędzla w ręku. Pamiętajmy, że każde dziecko może odnieść sukces, jeśli damy mu taką szansę. Stwórzmy mu przestrzeń do pracy i nauki, nauczmy go cieszyć się z odkrywania i badania. Jednak my sami, nauczyciele, musimy

zdać sobie sprawę z potrzeby rozwijania aktywności twórczej dziecka, stwarzać warunki do swobodnych wypowiedzi i działań, czasami odrzucając schematyczny świat narzucony w programach nauczania.

Nauczyciel musi być dobrze przygotowany do pracy z dziećmi, bowiem wszelka działalność przypadkowa i chaotyczna nie przyniesie korzyści, a wiele szkody. Nauczyciel nie może być hamulcem twórczego dziecka. Nie bez znaczenia jest potrzeba włączania dzieci w proces planowania i organizacji pracy, a także stosowania różnych form i metod, do których możemy zaliczyć metodę samodzielnych doświadczeń, obserwacji i pokazu, umiejętności porozumiewania się.

Bo tak naprawdę w naszych szkołach uczymy dzieci umiejętności czytania, pisania, liczenia, a nie zdobywania umiejętności współpracy w zespole, komunikowania się i zbierania doświadczeń.

Dopóki będziemy uczyć tylko szablonowego rozwiązywania zadań, pisania pod dyktando nieciekawych opowiadań, rysowania na „dowolny temat pt. Jesień”, to w pewnym momencie stwierdzimy, że ten świat jest bardzo nudny, bo już urządzony, świat, w którym dziecko wyraźnie nie ma nic do roboty. Oznaczałoby to koniec ciekawości – a to przerażająca perspektywa.

Autorki książki „Dziecko z charakterem” pytają: *czy wyobrażacie sobie, jak zniechęcający i nieciekawym jest świat, w którym istnieją wyłącznie wytyczone drogi, szablony, zatwierdzone zasady, których trzeba przestrzegać, oraz trzymana na wodzy fantazja? W „skończonym świecie” dzieci nie mogą stać się odkrywcami i badaczami i twórcami, planować, zmieniać i mieć nowych pomysłów. Nie przeżywają tu radości tworzenia i spełnienia... Dla ciekawskich dzieci świat nigdy się nie kończy, zawsze jest coś, co można zmierzyć, dotknąć i ukształtować. To właśnie niezaplanowane wydarzenia są podniecające. To, co nieoczekiwane, wzbudza radość. Wszystko, co nowe, warte jest odkrycia. Aktywność mobilizuje wszystkie siły. Miejsce i czas do rozwijania ciekawości – oto, czego dzieci potrzebują, by stać się twórcze.* Dajmy więc dziecku patrzeć na świat przez różowe okulary i tworzyć go na nowo, kolorowo i po swojemu, a napisze:

*Ach, jak wspaniale patrzeć na świat,
mając różowe okulary.*

*To dzięki nim moje marzenia spełniają się.
Moje pomysły i moje działania*

*wpływają na tworzenie nowego świata.
Dziękuję za to wszystkim.*

W stanie kreatywnego uniesienia człowiek znajduje się poza czasem i przestrzenią. Opuści się na dno studni podświadomości, skąd wydobywa to, co zazwyczaj jest poza jej zasięgiem. Następnie łączy to z codziennym doświadczeniem, a efektem jego pracy jest dzieło sztuki.

E.M. Forster

Bibliografia

1. Bieluga K. *Nauczycielskie rozpoznanie cech inteligencji i myślenia twórczego*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2003.
2. Dyrba B. *Rozwijanie twórczości i inteligencji emocjonalnej dzieci i młodzieży*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2004.
3. Haug-Schnabel G., Schid-Steinbrunner B. *Dziecko z charakterem*. Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2008.
4. Jąder M. *Krok w kierunku kreatywności*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005.
5. Jąder M. *Techniki plastyczne rozwijające wyobraźnię*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005.
6. Kitzman M. *Edukacja wczesnoszkolna a sukces dziecka*. Refleksje. Zachodniopomorski Miesięcznik Oświatowy, maj 2008.
7. Mitros K. *Jak wychować geniusza przez zabawę*. Wydawnictwo „Publicat”, Poznań 2007.
8. Rojkowska K. *Naucz małe dziecko myśleć i czuć*. Wydawnictwo Aha!, Łódź 2006.
9. Szmidt K.J. *Pedagogika twórczości*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sp. z o. o., Gdańsk 2007.

**Autorka jest nauczycielem konsultantem
Mazowieckiego Samorządowego
Centrum Doskonalenia Nauczycieli
Wydział w Płocku**